

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

24. jaanuar 2019*

Eelotsusetaotlus – Sotsiaalkindlustus – Määrus (EL) nr 1231/2010 – Kohaldatavad õigusaktid –
Tõend A1 – Artikkel 1 – Tõendi A1 laiendamine kolmandate riikide kodanikele, kes elavad
seaduslikult liikmesriigi territooriumil – Seaduslik elamine – Mõiste

Kohtuasjas C-477/17,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Centrale Raad van Beroepi (avaliku teenistuse ja sotsiaalkindlustusajade apellatsioonikohus, Madalmaad) 4. augusti 2017. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 8. augustil 2017, menetluses

Raad van bestuur van de Sociale Verzekeringsbank

versus

D. Balandin,

I. Lukachenko,

Holiday on Ice Services BV,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: Euroopa Kohtu asepresident R. Silva de Lapuerta esimese koja presidendi ülesannetes,
kohtunikud J.-C. Bonichot, E. Regan (ettekandja), C. G. Fernlund ja S. Rodin,

kohtujurist: N. Wahl,

kohtusekretär: vanemametnik M. Ferreira,

arvestades kirjalikku menetlust ja 4. juuli 2018. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Raad van bestuur van de Sociale Verzekeringsbank, esindaja: H. van der Most,
- Holiday on Ice Services BV, I. Lukachenko ja D. Balandin, esindaja *advocaat* F. J. Webbink,
- Madalmaade valitsus, esindajad: M. Noort, M. Bulterman ja J. Langer,
- Tšehhi valitsus, esindajad: M. Smolek, J. Vlácil ja J. Pavliš,

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

- Prantsuse valitsus, esindajad: D. Colas ja C. David,
- Euroopa Komisjon, esindajad: M. van Beek ja D. Martin,

olles 27. septembri 2018. aasta kohtuistungil ära kuulunud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. novembri 2010. aasta määruse (EL) nr 1231/2010, millega laiendatakse määrust (EÜ) nr 883/2004 ja määrust (EÜ) nr 987/2009 kolmandate riikide kodanikele, keda nimetatud määrused veel ei hõlma üksnes nende kodakondsuse tõttu (ELT 2010, L 344, lk 1), artiklit 1.
- 2 Taotlus on esitatud kohtuvaidluses, mille üheks pooleks on Raad van bestuur van de Sociale Verzekeringsbank (sotsiaalkindlustusametuse haldusnõukogu, Madalmaad; edaspidi „Svb“) ning teiseks pooleks D. Balandin, I. Lukachenko ja Holiday on Ice Services BV (varem Stage Entertainment Touring Services BV; edaspidi „HOI“) ning mis käib selle üle, et Svb keeldus HOI juures töötavatele kolmandate riikide kodanikele D. Balandinile ja I. Lukachenkole Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta määruse (EÜ) nr 987/2009, milles sätestatakse määruse (EÜ) nr 883/2004 (sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta) rakendamise kord (ELT 2009, L 284, lk 1), artikli 19 lõike 2 alusel tõendi (edaspidi „tõend A1“) väljastamisest.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Määrus nr 1231/2010

- 3 Määruse nr 1231/2010 põhjendustes 6–8, 10 ja 11 on märgitud:
 - „(6) [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta (ELT 2004, L 166, lk 1; ELT eriväljaanne 05/05, lk 72)] ja määrus [...] nr 987/2009 ajakohastavad ja lihtsustavad koordineerimiseeskirju oluliselt nii kindlustatud isikute kui ka sotsiaalkindlustusametuste jaoks. Sotsiaalkindlustusametuste puhul on ajakohastatud koordineerimiseeskirjade eesmärk kiirendada ja lihtsustada kindlustatud isikute hüvitise saamise õigust puudutavate andmete töötlemist ja vähendada vastavaid halduskulusid.
 - (7) Liidu eesmärgid on kõrgetasemelise sotsiaalkaitse soodustamine ning elatustaseme ja elukvaliteedi tõstmine liikmesriikides.
 - (8) Selleks et vältida olukorda, kus tööandjad ja riiklikud sotsiaalkindlustusametused peavad lahendama keerukaid õigus- ja haldusolukordi, mis puudutavad üksnes piiratud isikute rühma, on oluline kasutada ühte õiguslikku koordineerimise vahendit, kasutades täielikult ära sotsiaalkindlustusvaldkonna ajakohastamise ja lihtsustamise võimalust, mida pakuvad määrus [...] nr 883/2004 ja määrus [...] nr 987/2009.

[...]

- (10) Määruse [...] nr 883/2004 ja määruse [...] nr 987/2009 kohaldamine selliste kolmandate riikide kodanike suhtes, keda nimetatud määrused veel ei hõlma üksnes nende kodakondsuse tõttu, ei tohi neile anda mingit õigust liikmesriiki sisenemiseks, seal viibimiseks või elamiseks ega ligipääsuks sealsele tööturule. Seega ei tohiks määruse [...] nr 883/2004 ja määruse [...] nr 987/2009 kohaldamine piirata liikmesriikide õigust kooskõlas liidu õigusega mitte anda luba asjaomasesse liikmesriiki sisenemiseks, seal viibimiseks, elamiseks või töötamiseks, see luba tühistada või keelduda selle pikendamisest.
- (11) Määrus [...] nr 883/2004 ja määrus [...] nr 987/2009 peaksid käesoleva määruse alusel olema kohaldatavad üksnes siis, kui kõnealune isik juba elab seaduslikult liikmesriigi territooriumil. Seega peaks seaduslik elamine liikmesriigis olema kõnealuste määruste kohaldamise eeltingimus.“

4 Määruse artikkel 1 näeb ette:

„Määrust [...] nr 883/2004 ja määrust [...] nr 987/2009 kohaldatakse kolmandate riikide kodanike suhtes, keda nimetatud määrused veel ei hõlma üksnes nende kodakondsuse alusel, samuti nende pereliikmete ning nende surma korral nende ülalpidamisel olnud isikute suhtes, tingimusel et nad elavad seaduslikult liikmesriigi territooriumil ja on olukorras, mis ei ole igas aspektis piiratud üheainsa liikmesriigiga.“

Määrus nr 883/2004

- 5 Määruse nr 883/2004, mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2012. aasta määrusega (EL) nr 465/2012 (ELT 2012, L 149, lk 4) (edaspidi „määrus nr 883/2004“), artikli 1 punktid j ja k sätestavad:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

j) *elukoht* – koht, kus isik tavaliselt elab;

k) *viibimine* – ajutiselt elamine“.

- 6 Määruse artikli 13 lõige 1 sätestab:

„Isiku suhtes, kes tavaliselt töötab kahes või mitmes liikmesriigis, kohaldatakse õigusakte järgmiselt:

- a) elukohajärgse liikmesriigi õigusakte, kui oluline osa tema tegevusest toimub selles liikmesriigis, või
- b) kui oluline osa tema tegevusest ei toimu elukohajärgses liikmesriigis:
- i) selle liikmesriigi õigusakte, kus asub talle tööd andva ettevõtja või tööandja registrisse kantud asukoht või tegevuskoht, kui talle annab tööd üks ettevõtja või tööandja,
 - ii) või kui talle annavad tööd kaks või enam ettevõtjat või tööandjat, selle liikmesriigi õigusakte, kus asub talle tööd andva ettevõtja või tööandja registrisse kantud asukoht või tegevuskoht ning ettevõtja või tööandja registrisse kantud asukoht või tegevuskoht asub ainult ühes liikmesriigis, või
 - iii) selle liikmesriigi õigusakte, kus asub talle tööd andva ettevõtja või tööandja registrisse kantud asukoht või tegevuskoht ning mis ei ole asjaomase isiku elukohajärgne liikmesriik, kui talle annavad tööd kaks või enam ettevõtjat või tööandjat, kelle registrisse kantud asukoht või tegevuskoht on kahes liikmesriigis, millest üks on asjaomase isiku elukohajärgne liikmesriik, või

- iv) elukohajärgse liikmesriigi õigusakte, kui talle annavad tööd kaks või enam ettevõtjat või tööandjat, kellest vähemalt kahe registrisse kantud asukoht või tegevuskoht on eri liikmesriikides, millest kumbki ei ole asjaomase isiku elukohajärgne liikmesriik.“

Määrus nr 987/2009

- 7 Määruse nr 987/2009 artikli 16 lõiked 1 ja 2 sätestavad:

„1. Isik, kelle tegevus toimub kahes või enamas liikmesriigis, teatab sellest oma elukoha liikmesriigi pädeva võimuorgani määratud asutusele.

2. Isiku elukohajärgne määratud asutus määrab viivitamatult kindlaks asjaomase isiku suhtes kohaldatavad õigusaktid, võttes arvesse [määruse nr 883/2004] artiklit 13 ja [käesoleva määruse] artiklit 14. Selline esialgne kindlaksmääramine on ajutine. Asutus teavitab ajutisest kindlaksmääramisest iga liikmesriigi, kus tegevust teostatakse, määratud asutust.“

- 8 Määruse artikli 19 lõige 2 näeb ette:

„Selle liikmesriigi pädev asutus, kelle õigusakte [määruse nr 883/2004] II jaotise alusel kohaldatakse, esitab asjaomase isiku või tema tööandja taotlusel tõendi kõnealuste õigusaktide kohaldamise kohta ja märgib vajaduse korral, millise kuupäevani ja millistel tingimustel.“

Direktiiv 2011/98

- 9 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiivi 2011/98/EL kolmandate riikide kodanikele liikmesriigis elamist ja töötamist võimaldava ühtse loa taotlemise ühtse menetluse ning liikmesriigis seaduslikult elavate kolmandatest riikidest pärit töötajate ühiste õiguste kohta (ELT 2011, L 343, lk 1) artikkel 2 „Mõisted“ näeb ette:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

- b) „kolmandast riigist pärit töötaja“ – kolmanda riigi kodanik, kes on lubatud liikmesriigi territooriumile, elab seal seaduslikult ja kellele on antud luba selles liikmesriigis töötada tasulise suhte raames siseriikliku õiguse või tava kohaselt;

[...]“.

- 10 Direktiivi artikkel 3 „Reguleerimisala“ sätestab:

„1. Käesolevat direktiivi kohaldatakse:

[...]

- b) kolmandate riikide kodanike suhtes, kes on liikmesriiki lubatud liidu või siseriikliku õiguse alusel muul eesmärgil kui töö, kellel lubatakse töötada ja kellel on elamisloa [nõukogu 13. juuni 2002. aasta määruse (EÜ) nr 1030/2002, millega kehtestatakse ühtne elamisloavorm kolmandate riikide kodanike jaoks (EÜT 2002, L 157, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 3),] kohaselt, ning

- c) kolmandate riikide kodanike suhtes, kes on liikmesriiki lubatud töö eesmärgil liidu või siseriikliku õiguse alusel.

2. Käesolevat direktiivi ei kohaldata kolmandate riikide kodanike suhtes:

[...]

i) kes on pikaajaline elanik vastavalt [nõukogu 25. novembri 2003. aasta direktiivile 2003/109/EÜ pikaajalistest elanikest kolmandate riikide kodanike staatuse kohta (ELT 2004, L 16, lk 44)];

[...]

3. Liikmesriigid võivad otsustada, et II peatükki ei kohaldata kolmandate riikide kodanike suhtes, kellele on antud luba töötamiseks liikmesriigis mitte kauemaks kui kuueks kuuks [...]

[...]“.

11 Direktiivi artikli 12 „Õigus võrdsele kohtlemisele“ kohaselt:

„1. Artikli 3 lõike 1 punktides b ja c osutatud kolmandatest riikidest pärit töötajaid koheldakse võrdselt selle liikmesriigi kodanikega, kus nad elavad, järgmistes valdkondades:

[...]

e) sotsiaalkindlustusliigid, mis on kindlaks määratud määrusega (EÜ) nr 883/2004;

[...]

2. Liikmesriigid võivad võrdset kohtlemist piirata järgmiselt:

[...]

b) piirates lõike 1 punkti e alusel kolmandatest riikidest pärit töötajatele antud õigusi, kuid mitte piirates neid õigusi nende kolmandatest riikidest pärit töötajatele, kellel on töökoht või kes on töötanud vähemalt kuus kuud ja on registreeritud töötutena.

Lisaks võivad liikmesriigid otsustada, et lõike 1 punkti e ei kohaldata perehüvitiste osas nende kolmandate riikide kodanike suhtes, kellel ei ole luba töötada liikmesriigis rohkem kui kuus kuud, nende kolmandate riikide kodanike suhtes, kellel on luba õpinguteks, või nende kolmandate riikide kodanike suhtes, kellel on lubatud töötada viisa alusel;

[...]“.

Madalmaade õigus

12 SvB juhised Euroopa Liidu väliste riikide kodanike kohta (SB2124) (beleidsregels van de SvB met betrekking tot de onderdanen van landen buiten Europese Unie (SB2124)) on sõnastatud järgmiselt:

„Määruse [...] nr 883/2004 isikulisse kohaldamisalasse kuuluvad üldjuhul üksnes Euroopa Liidu liikmesriikide, [Euroopa Majanduspiirkonna (EMP)] riikide ja Šveitsi Konföderatsiooni kodanikud. Kolmandate riikide kodanikele laieneb viidatud määruse isikuline kohaldamisala üksnes siis, kui neid kodanikke on tunnustatud pagulasena või pereliikme või ülalpidamisel olnud isiku staatuses isikutena. Määrus [...] nr 1231/2010 sätestab siiski, et kolmandate riikide kodanike suhtes, keda määrus nr 883/2004 ei hõlma üksnes nende kodakondsuse tõttu, on viimati nimetatud määrus siiski kohaldatav, kui nimetatud kodanikud elavad seaduslikult liikmesriigi territooriumil ja liiguvad seaduslikult liidu piires.

Mõistet „seaduslik elamine“ ei ole määruses [...] nr 1231/2010 määratletud. Svb peab Madalmaades elamist seaduslikuks, kui elamine on seaduslik 2000. aasta välismaalaste seaduse (Vreemdelingenwet 2000) artikli 8 alusel; Svb hinnangul ei ole aga tegemist seadusliku elamisega, kui välismaalane viibib Madalmaades ajal, mil menetletakse tema esimest elamisloataotlust.

Määruse [...] nr 1231/2010 pealkirjast, põhjendustest ja sätetest tuleneb, et kolmandate riikide kodanikud peavad vastama Svb juhistes liikumise kriteeriumi kohta (SB2120) (beleidsregels van de Svb met betrekking tot de Verplaatsingscriterium (SB2120)) määratletud liikumise kriteeriumile samal moel nagu liidu kodanikud.

[...]“.

- 13 Vastavalt Svb juhistele liikumise kriteeriumi kohta (SB2120) on määrus nr 883/2004 kohaldatav isikute suhtes, kelle olukord on seotud mitme liikmesriigiga. See ei ole kohaldatav ei puhtalt riigisisestes olukordades ega juhul, kui asjaomase isiku olukord on seotud vaid kolmanda riigiga ja ainult ühe liikmesriigiga.
- 14 Vastavalt Svb juhistele territoriaalse kohaldamisala kohta (SB2135) (beleidsregels van de Svb met betrekking tot de territoriale werkingssfeer (SB2135)) on määrus nr 883/2004 üldjuhul kohaldatav üksnes siis, kui isik elab ja töötab liidu territooriumil. Euroopa Kohtu praktikast tuleneb siiski, et kõnealune määrus võib olla kohaldatav juhul, kui isik kuulub selle isikulisse kohaldamisalasse, kuid elab või töötab väljaspool liidu territooriumi.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

- 15 D. Balandin ja I. Lukachenko on kolmanda riigi kodanikud, kelle tööandja on ettevõtja HOI, mille põhikirjajärgne asukoht on Amsterdamis (Madalmaad) ja põhitegevuskoht on Utrechtis (Madalmaad) ning kes korraldab igal aastal oktoobrist kuni maini jäätantsuetendusi erinevates riikides, sealhulgas teatavates liikmesriikides.
- 16 Kõik HOI töötajad viibivad mõne nädala Madalmaades, et valmistuda etendusteks. Osad iluuisutajad osalevad seejärel reas etendustes Madalmaades, samas kui teised iluuisutajad annavad etendusi erinevates liikmesriikides, sealhulgas Prantsusmaal ja Saksamaal. Kolmandate riikide kodanikud viibivad proovide ja asjakohastel juhtudel etenduste ajal seaduslikult Madalmaades ning neile väljastatakse vajaduse korral tööloa. Nad viibivad seaduslikult ka teistes liikmesriikides, kus nad etendusi annavad, niinimetatud Schengeni viisa alusel.
- 17 Svb on väljastanud paljude aastate jooksul kolmanda riigi kodanikest HOI töötajatele tõendid A1, mis kinnitavad, et neile on kohaldatavad sotsiaalkindlustust reguleerivad Madalmaade õigusnormid ning et kohustuslikud sissemaksed tehakse samuti Madalmaades. Alates hooajast 2015/2016 keeldus aga Svb neid tõendeid väljastamast, leides, et need on varasemate aastate jooksul välja antud alusetult. Seetõttu jättis ta HOI vastavad taotlused rahuldamata.
- 18 Vaidluste tulemusena, eelkõige voorzieningenrechter Amsterdami (Amsterdami esialgse õiguskaitse kohaldamise üle otsustav kohtunik, Madalmaad) esialgse õiguskaitse määruse alusel väljastas Svb tõendid A1, mis kehtisid kuni 1. maini 2016. Hooaeg 2015/2016 lõppes aga alles 22. mail 2016, mistõttu käib endiselt vaidlus selle hooaja viimaste nädalate suhtes. Rechtbank Amsterdam (Amsterdami esimese astme kohus, Madalmaad) leidis 28. aprilli 2016. aasta kohtuotsuses eelkõige õiguspärase ootuse põhimõttele tuginedes, et SvB oleks pidanud väljastama tõendid A1 ka hooaja viimaste nädalate kohta. Svb kaebas selle kohtuotsuse edasi eelotsusetaotluse esitanud kohtusse.

- 19 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et D. Balandin ja I. Lukachenko ei kuulu otseselt määruse nr 883/2004 isikulisse kohaldamisalasse, mis on määratletud artiklis 2, kuna nad ei ole ei liikmesriigi kodanikud, kodakondsuseta isikud ega pagulased. Nad saaksid tugineda selle määruse sätetele vaid määruse nr 1231/2010 alusel, millega laiendati teatavatel tingimustel määruste nr 883/2004 ja nr 987/2009 kohaldamisala kolmandate riikide kodanikele, keda nimetatud määrused veel ei hõlma üksnes nende kodakondsuse tõttu.
- 20 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul puudub vaidlus selle üle, et D. Balandin ja I. Lukachenko ei elanud Madalmaades ega üheski teises liikmesriigis, vaid nad viibisid ja töötasid ajutiselt liidus määruse nr 883/2004 artikli 1 punkti k tähenduses. Sellest tulenevalt valitseb eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates mõningane ebakindlus selle suhtes, kas ainult sellised kolmandate riikide kodanikud, kes määruse nr 883/2004 artikli 1 punkti j mõistes liidus tegelikult elavad, võivad tugineda määruse nr 1231/2010 artiklile 1, või võivad sellele sätetele tugineda ka kolmandate riikide kodanikud, kes on sellises olukorras nagu D. Balandin ja I. Lukachenko.
- 21 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et viimati nimetatud sätte kohaldamine tekitab eri keeleversioonide vahelise lahknevuse tõttu probleeme, kuna näib, et mõiste „seaduslik elamine“ võib tähendada nii riigis viibimist, mis ei pruugi tingimata olla pikaajaline, kui ka riigis viibimist, mis on teatud määral püsiv.
- 22 Neil asjaoludel otsustas Centrale Raad van Beroep (avaliku teenistuse ja sotsiaalkindlustusajade apellatsioonikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas määruse nr 1231/2010 artiklit 1 tuleb tõlgendada nii, et kolmandate riikide kodanikest töötajad, kes elavad väljaspool liitu, kuid töötavad Madalmaades asukohta omava tööandja jaoks ajutiselt eri liikmesriikides, võivad tugineda määrusele nr 883/2004 (II jaotis) ja määrusele nr 987/2009 (II jaotis)?“

Eelotsuse küsimuse analüüs

- 23 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub oma küsimusega sisuliselt selgitada, kas määruse nr 1231/2010 artiklit 1 tuleb tõlgendada nii, et sellised kolmandate riikide kodanikud nagu põhikohtuasjas, kes elavad ja töötavad ajutiselt eri liikmesriikides tööandja jaoks, kelle asukoht on ühes liikmesriigis, võivad tugineda määrustes nr 883/2004 ja nr 987/2009 sätestatud koordineerimiseeskirjadele, et teha kindlaks, milliseid sotsiaalkindlustusalaseid õigusakte neile kohaldatakse.
- 24 Alustuseks olgu märgitud, et määruse nr 1231/2010 artikli 1 kohaselt kohaldatakse määrusi nr 883/2004 ja nr 987/2009 kolmandate riikide kodanike suhtes, keda nimetatud määrused veel ei hõlma üksnes nende kodakondsuse tõttu, samuti nende pereliikmete ning nende surma korral nende ülalpidamisel olnud isikute suhtes, tingimusel et nad elavad seaduslikult liikmesriigi territooriumil ja on olukorras, mis ei ole igas aspektis piiratud üheainsa liikmesriigiga.
- 25 Määrusega nr 1231/2010 laiendatakse seega määruste nr 883/2004 ja nr 987/2009 isikulist kohaldamisala kolmandate riikide kodanikele, keda need määrused veel ei hõlma üksnes nende kodakondsuse tõttu.
- 26 Nagu määruse nr 1231/2010 põhjendusest 7 tuleneb, aitab see määrus kõnealuse laiendamisega saavutada liidu eesmärki, milleks on kõrgetasemelise sotsiaalkaitse soodustamine, tagades, et kolmandate riikide kodanikud saaksid vastavalt põhjendustes 6 ja 8 märgitule kasu määrustes nr 883/2004 ja nr 987/2009 kehtestatud sotsiaalkindlustusvaldkonna koordineerimiseeskirjade ajakohastamise ja lihtsustamise võimalustest nii kindlustatud isikute kui ka sotsiaalkindlustusametute jaoks.

- 27 Käesolevas asjas on üheselt selge, et põhikohtuasjas kõne all olevaid isikuid kui kolmandate riikide kodanikke määrused nr 883/2004 ja nr 987/2009 veel ei hõlma nende kodakondsuse tõttu, kuna nad ei ole ei liikmesriikide kodanikud, pagulased ega kodakondsuseta isikud. Samuti puudub vaidlus selle üle, et need isikud ei ole olukorras, mis igas aspektis piirdub üheainsa liikmesriigiga, kuna osa jäätantsuetendusi annavad nad muudes liikmesriikides kui Madalmaade Kuningriik.
- 28 Neil asjaoludel näib, et põhikohtuasjas kõne all olevatel isikutel on määruse nr 1231/2010 artikli 1 kohaselt õigus sellele, et nende suhtes kohaldataks määrusi nr 883/2004 ja nr 987/2009, kuivõrd nad „elavad seaduslikult“ liikmesriigi territooriumil.
- 29 Liidu õiguse ühetaolise kohaldamise nõudest kui ka võrdsuse põhimõttest tuleneb, et niisuguses liidu õigusnormis nagu määruse nr 1231/2010 artiklis 1 sisalduvaid mõisteid, milles ei viidata sõnaselgelt liikmesriikide õigusele selle tähenduse ning ulatuse kindlaksmääramiseks, tuleb üldjuhul kogu Euroopa Liidus tõlgendada autonoomselt ja ühetaoliselt (vt selle kohta 19. septembri 2013. aasta kohtuotsus Brey, C-140/12, EU:C:2013:565, punkt 49 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 30 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et eri keeleversioonide lahknevusi arvesse võttes on selle sätte tähenduses mõiste „seaduslik elamine“ täpne ulatus ebaselge. Kui hollandikeelses versioonis kasutatakse sõna „verblijven“, mis tundub viitavat riigis viibimisele, mis ei ole tingimata pikaajaline, siis saksa- ja ingliskeelsete versioonide kohta, milles on mainitud vastavalt „rechtmässigen Wohnsitz“ ja „legally resident“, võib öelda, et neis peetakse silmas riigis viibimist, mis on teatud määral püsiv.
- 31 Sellega seoses olgu meenutatud, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt ei saa ühes keeleversioonis kasutatud liidu õigusnormi sõnastus olla selle sätte tõlgendamise ainus alus ja sellele keeleversioonile ei saa tõlgendamisel anda eelist teiste keeleversioonide ees. Nimelt tuleb liidu õigusnorme tõlgendada ja kohaldada ühetaoliselt, arvestades liidu kõigis keeltes kehtivaid versioone. Kui liidu õigusnormide eri keeleversioonides on erinevusi, tuleb asjaomast sätet tõlgendada lähtuvalt selle õigusakti üldisest ülesehitusest ja eesmärkidest, mille osa see säte on (vt 20. detsembri 2017. aasta kohtuotsus Gusa, C-442/16, EU:C:2017:1004, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 32 Mis puutub esiteks õiguslikku konteksti, kuhu määrus nr 1231/2010 kuulub, siis tuleb märkida, et nagu käesoleva kohtuotsuse punktist 25 juba tuleneb, on määruse eesmärk laiendada määruste nr 883/2004 ja nr 987/2009 kohaldamisala kolmandate riikide kodanikele, kellele need määrused ei kohaldu üksnes nende isikute kodakondsuse tõttu. Kuna määruse nr 883/2004 artikli 1 punktis j on määratletud mõiste „elukoht“, tuleb kõigepealt kindlaks teha, kas määruse nr 1231/2010 artiklis 1 osutatud mõistel „seaduslik elamine“ on sama ulatus, nagu määruse nr 883/2004 artiklis 1 sätestatud mõistel „elukoht“.
- 33 Vastavalt määruse nr 883/2004 artikli 1 punktile j tähistab mõiste „elukoht“ kohta, kus isik tavaliselt elab. Ta erineb mõistest „viibimine“, mis on selle määruse artikli 1 punktis k määratletud kui ajutiselt elamine. Seega tuleb asjaomase isiku elukohta kõnealuse määruse artikli 1 punkti j tähenduses faktiliselt hinnata ja see määratakse kindlaks koha järgi, kus on isiku peamine huvide kese (vt selle kohta 5. juuni 2014. aasta kohtuotsus I, C-255/13, EU:C:2014:1291, punkt 44 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 34 Tuleb siiski märkida, et mõistet „elukoht“ viimati nimetatud määruse tähenduses ja mõistet „seaduslik elamine“ määruse nr 1231/2010 tähenduses ei kasutata neis määrustes samal eesmärgil.
- 35 Nagu määruse nr 883/2004 põhjendusest 15 tuleneb, on selle määruse eesmärk takistada seda, et asjaomased isikud jääksid nende suhtes kohaldatavate õigusnormide puudumise tõttu sotsiaalkindlustuse vallas kaitseta, ning tagada, et nende isikute suhtes kohaldataks üksnes ühe liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemi, et sel moel vältida mitme liikmesriigi õigusaktide samaaegset kohaldamist ja sellest tekkida võivaid raskusi (vt selle kohta 5. juuni 2014. aasta kohtuotsus I, C-255/13, EU:C:2014:1291, punktid 40–42 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 36 Selles kontekstis on mõiste „elukoht“ ja mõiste „viibimine“ vahel vahetegemise eesmärk – nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 63 märkis – määrata kindlaks liikmesriik, millega liidu kodanikud on kõige lähemalt seotud, ja õigusaktid, mida neile seega kohaldatakse.
- 37 Kuid nagu käesoleva kohtuotsuse punktis 25 juba märgitud, laiendatakse määrusega nr 1231/2010 määruste nr 883/2004 ja nr 987/2009 isikulist kohaldamisala kolmandate riikide kodanikele, keda need määrused veel ei hõlma üksnes nende kodakondsuse tõttu.
- 38 Selles kontekstis, nagu tuleneb määruse nr 1231/2010 põhjendusest 11, kajastab mõiste „seaduslik elamine“ selle määruse tähenduses liidu seadusandja valikut seada määruste nr 883/2004 ja nr 987/2009 isikulise kohaldamisala kolmandate riikide kodanikele laiendamise eeltingimuseks, et nad elavad seaduslikult asjaomase liikmesriigi territooriumil. Seega erineb see mõiste mõistest „elukoht“ määruse nr 883/2004 artikli 1 punkti j tähenduses.
- 39 Selline seisukoht tuleneb ka määruse nr 1231/2010 põhjendusest 10, milles on märgitud, et määruste nr 883/2004 ja nr 987/2009 kohaldamine kolmandate riikide kodanikele ei tohi esiteks neile anda mingit õigust liikmesriiki sisenemiseks, seal viibimiseks või elamiseks ega ligipääsuks sealsele tööturule, ning teiseks ei tohiks piirata liikmesriikide õigust kooskõlas liidu õigusega mitte anda luba nende liikmesriikide territooriumile sisenemiseks, seal viibimiseks, elamiseks või töötamiseks, see luba tühistada või keelduda selle pikendamisest.
- 40 Valitud kriteeriumi, mis põhineb kolmandate riikide kodanike liikmesriigi territooriumil viibimise õiguslikel tingimustel, kinnitavad määruse nr 1231/2010 ettevalmistavad materjalid. Nimelt ilmneb määruse ettepaneku, millega laiendatakse määruste nr 883/2004 ja nr 987/2009 sätteid kolmandate riikide kodanikele, keda nimetatud sätted ei hõlma üksnes nende kodakondsuse tõttu (KOM(2007) 439 lõplik), seletuskirja 6. leheküljelt, et need kodanikud peavad elama seaduslikult ühe liikmesriigi territooriumil ja seega peab neil olema ajutine või alaline elamisluba. Seletuskirjas on samuti täpsustatud, et selleks, et need kodanikud saaksid tugineda määruse nr 883/2004 sätetest tulenevatele õigustele teises liikmesriigis, ei pea nad tingimata vastama elukoha tingimusele, vaid võivad lihtsalt liikuda teise liikmesriiki, tingimusel et nende viibimine teise liikmesriigi territooriumil on kooskõlas selle riigi õigusaktidega, mis reguleerivad riiki sisenemist ja seal viibimist.
- 41 Järelikult ei ole nende kodanike liikmesriigis viibimise aeg ega ka asjaolu, et nad säilitavad oma huvide peamise keskme kolmandas riigis, sellistena määrava tähtsusega, et teha kindlaks, kas nad „elavad seaduslikult liikmesriigi territooriumil“ määruse nr 1231/2010 artikli 1 tähenduses.
- 42 Sellist tõlgendust kinnitab direktiiv 2011/98, milles kehtestatakse muu hulgas ühised õigused liikmesriigis seaduslikult elavatele kolmandatest riikidest pärit töötajatele. Nimelt tuleneb selle direktiivi artikli 12 lõike 1 punktist e ja lõike 2 punktist b koostoimes sama direktiivi artikli 2 punktiga b ning artikli 3 lõike 1 punktidega b ja c, lõike 2 punktiga i ja lõikega 3, et kolmandate riikide kodanikel, kellel on lubatud liikmesriigis töötada isegi ajutiselt, on üldjuhul õigus võrdsele kohtlemisele määruses nr 883/2004 silmas peetud sotsiaalkindlustusliikidega seoses.
- 43 Tuleb tõdeda, et niisugune tõlgendus aitab ka paremini tagada, et saavutatakse käesoleva kohtuotsuse punktis 26 meenutatud eesmärgid.
- 44 Käesolevas asjas tuleb märkida, et eelotsusetaotlusest ilmneb, et põhikohtuasjas kõne all olevad isikud, kelle tööandja on ettevõtja, mille põhikirjajärgne asukoht on Madalmaades, elavad ja töötavad seaduslikult nende liikmesriikide territooriumil, kus nad etendusi annavad.
- 45 Sellest järeldub, et kolmandate riikide kodanike suhtes, kes on põhikohtuasjas kõne all olevate isikute olukorras, kohaldatakse määrustes nr 883/2004 ja nr 987/2009 sätestatud koordineerimiseeskirju sotsiaalkindlustusalaste õigusaktide kindlaksmääramiseks.

- 46 Siinkohal tuleb märkida, võttes arvesse käesoleva kohtuotsuse punktis 44 osutatud faktilisi asjaolusid, et määruse nr 883/2004 artiklis 13 on muu hulgas sätestatud seotuse kriteeriumid, mis on kohaldatavad isikute suhtes, kes töötavad kahes või mitmes liikmesriigis. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on hinnata, kas mõni nendest seotuse kriteeriumidest on põhikohtuasjas kõne all olevate isikute suhtes kohaldatav, et teha kindlaks, kas nende suhtes kehtivad Madalmaade sotsiaalkindlustusalased õigusaktid. Kui see on nii, tõendab selle liikmesriigi pädev asutus, kelle õigusakte hakatakse kohaldama, tõendi A1 väljastamisega, et kohaldatakse kõnealuseid õigusakte ning märgib vajaduse korral, millise kuupäevani ja millistel tingimustel, nagu on sätestatud määruse nr 987/2009 artikli 19 lõikes 2.
- 47 Kõigist eeltoodud kaalutlustest lähtudes tuleb esitatud küsimusele vastata, et määruse nr 1231/2010 artiklit 1 tuleb tõlgendada nii, et sellised kolmandate riikide kodanikud nagu põhikohtuasjas, kes elavad ja töötavad ajutiselt eri liikmesriikides tööandja jaoks, kelle asukoht on ühes liikmesriigis, võivad tugineda määrustes nr 883/2004 ja nr 987/2009 sätestatud koordineerimiseeskirjadele, et teha kindlaks, milliseid sotsiaalkindlustusalaseid õigusakte neile kohaldatakse, tingimusel et nad elavad ja töötavad liikmesriikide territooriumil seaduslikult.

Kohtukulud

- 48 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamiseks seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. novembri 2010. aasta määruse (EL) nr 1231/2010, millega laiendatakse määrust (EÜ) nr 883/2004 ja määrust (EÜ) nr 987/2009 kolmandate riikide kodanikele, keda nimetatud määrused veel ei hõlma üksnes nende kodakondsuse tõttu, artiklit 1 tuleb tõlgendada nii, et sellised kolmandate riikide kodanikud nagu põhikohtuasjas, kes elavad ja töötavad ajutiselt eri liikmesriikides tööandja jaoks, kelle asukoht on ühes liikmesriigis, võivad tugineda Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määruses (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta määruses (EÜ) nr 987/2009, milles sätestatakse määruse nr 883/2004 rakendamise kord, sätestatud koordineerimiseeskirjadele, et teha kindlaks, milliseid sotsiaalkindlustusalaseid õigusakte neile kohaldatakse, tingimusel et nad elavad ja töötavad liikmesriikide territooriumil seaduslikult.

Allkirjad